

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 90

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 21. jaanuar 2025

Algus 14.05, lõpp 15.30

Juhataja: Hendrik Johannes Terras (esimees)

Protokollija: Stella Rõbakov (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Ants Frosch, Karmen Joller (Katrín Kuusemäe asendusliige), Kalle Laanet, Lauri Laats, Eduard Odinets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Karin Tuulik (nõunik), Helin Leichter (nõunik)

Kutsutud: siseminister Lauri Läänemets ning Siseministeeriumi piirivalve- ja rändepoliitika osakonna juhataja Janek Mägi ja nõunik Eva Lillemäe (1. päevakorrapunkt); õiguskantsler Ülle Madise, Õiguskantsleri Kantselei ettevõtluskeskkonna osakonna vanemnõunik Ago Pelisaar; Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna juhataja Rein Vaks ja taastuvenergia ekspert Hans Markus Kalmer (2. päevakorrapunkt); Eesti Viipekeele Seltsi esindaja Eesti Viipekeele Seltsi juhatuse liige Jari Pärigma; viipekeele tõlk Liivi Liiholm (3. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna kommunikatsioonijuht Karin Kangro

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõu (548 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
2. Õiguskantsleri ettepanek viia 14.07.2024 jõustunud elektrituruseaduse § 591 lõike 2 punkt 8 kooskõlla põhiseadusega
3. Eesti Viipekeele Seltsi algatatud kollektiivne pöördumine „Eesti viipekeele päev lipupäevaks!“
4. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõu (548 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Hendrik Johannes Terras tutvustas kutsutud külalisi. Ta andis sõna siseministrile Lauri Läänemetsale.

Lauri Läänemets sõnas, et välismaalaste seaduse muudatustega soovitakse saavutada kahte eesmärki. Esmalt soovitakse tõhustada rändemenetlust, aga teiselt poolt tugevdada rändekontrolli. Välistööjõu värbamisega tegelevad tööandjad on välja toonud, et praegune asjaajamine on keerukas ja ajakulukas. Samas, riigina konkureerime helgete peade osas

globaalsel talenditurul. Asjaajamine vajab uuendamist ning ladusam ja tõhusam menetlus on oluline ka selleks, et viia elamislubade väärkasutus miinimumi. Oluline on arvestada ka muutunud julgeolekuolukorraga. Selgemate reeglitega tagatakse see, et meil on parem kontroll rände üle. See tähendab, et neil, kellel on õigus siia tööle tulla, oleks lihtsam elama asuda ning järjest keerulisem neil, kellel tegelikult Eestisse tulemiseks alus puudub. Eelnõu arvestab Eesti sisserändepoliitika põhimõtetega. Soodustatakse nende välismaalaste Eestisse elama asumist, kes annavad kogu ühiskonnale suuremat lisandväärtust ja teiselt poolt hoitakse ära elamislubade ja viisade väärkasutust ning ebaseaduslikku sisserännet, et tagada turvalisus, avalik kord ja riigi julgeolek. Eelnõu sisaldab järgnevaid meetmeid: meetmed menetluse tõhustamiseks, meetmed julgeoleku tagamiseks ja väärkasutuse ennetamiseks ning meetmed välismaalaste seaduse kitsaskohtade lahendamiseks.

Ta jätkas, et menetluse tõhustamise osas on eelnõuga kavas luua välismaalasele tema Eestisse kutsujale, kas tööandjale või õppeasutusele, võimalus suhelda riigiga elektrooniliselt ja paberivabalt ühe akna põhimõttel. Samuti on kavas luua õiguslikud alused, mis võimaldavad vahetada andmekogude vahel andmeid X-tee kaudu. See tähendab, et kui praegu tuli käia Maksu- ja Tolliametis, politseis, kõigis teistes asutustes eraldi, siis nüüd saab minna ühte aknasse, täita oma soovid ära, sisestada andmed ja asi on tehtud. Seda on väga kaua oodatud ja soovitud, bürokraatia väheneb. Järgmiseks, julgeoleku tagamiseks ja väärkasutuste ennetamiseks näeb eelnõu ette, et välismaalase tööandja peab olema kantud Eesti äriregistrisse ning töötamise eesmärgil elamisloa taotlemisel peab tööandjal olema eelnev tegelik majandustegevus Eestis vähemalt 12 kuud. Lisaks täiendatakse elamisloa andmisest keeldumise aluseid, kui on seos välisriigi julgeolekuasutuse või jõustruktuuriga. Enam ei saaks Eestisse niisama tulla, kui isik on olnud mõne julgeolekuasutuse või jõustruktuuri osa kuskil teises riigis. Samuti ei ole edaspidi võimalik taotlusi ja lisadokumente esitada vene keeles. Muutuvad ka renditöö tingimused, ühe kuu töötasu ulatuses deposiidiinõue asendatakse 18-kuulise eelneva tegeliku majandustegevuse nõudega.

Eelnõuga lahendatakse ka välismaalaste seaduse kitsaskohti. Neile, kes soovivad siia püsivalt elama asuda vastava tähtjalise elamisloa alusel, on edaspidi kohustus läbida kohanemisprogramm ning tõestada vähemalt A2-tasemel eesti keele oskust. Täpsustub ka püsivalt Eestis elamise mõiste. Edaspidi oleks püsivalt Eestis elav välismaalane isik, kellel on Eesti elamisloa või elamisõigus ja kelle peamine elukoht on Eestis. Peamist elukohta Eestis siinamaani seaduses ei ole, see tähendab, et isik peab hakkama seda tõestama, et ta tegelikult siin viibib. On ka neid inimesi, kes tegelikult enamus ajast Eestis ei viibi. See on väga oluline muudatus, mis peaks olukorda korrastama. Samuti suurendatakse paindlikkust, pidades silmas eri sektoreid. Näiteks võimaldatakse lühiajalise Eestis töötamise registreerimise kiirmenetlust ka kasvuettevõttes tööle asumisel. Samamoodi parandatakse regulatsioone välismaalastele, kes osalevad rahvusvahelistes filmiprojektides, et lihtsustada meeskonnaliikmete Eestis tegutsemist.

Ta märkis, et eelnõu muudatustel on positiivne mõju kõigile välistöötajatele, kes on siia kutsutud ja oodatud. Tagatakse kiirem ja kasutajasõbralikum asjaajamine ning mitmete muudatustega ennetatakse ja takistatakse neid väärkasutusi, millest ta eelnevalt rääkis. Nende muudatuste elluviimisel saab senisest tõhusamalt teha kindlaks siinse tööandja usaldusväärse ja läbi selle ka tagada, et välismaalt siia inimesi tööle kutsuvad ettevõtted suudavad täita neid kohustusi, mis neil töötajate ees on, nii töötasu kui ka tööjõumaksude

osas. Ühtpidi on kontroll selle üle, kes siia tulevad, aga teistpidi ka kaitse selle koha pealt, et kellelgi ei oleks ebaõiglast eelist Eestis majandustegevusega tegeleda.

Jaak Valge lausus, et sellesse kõigesse peaks põhjalikumalt süvenema ja vaatama, mis sealt välja tuleb. Varem on kõikide välismaalaste seaduse muudatuste puhul väidetud, et oodatakse kõrgprofessionaalset tööjõudu, nüüd seda enam ei ole. Ta palus ministril kaasa teha üks loogikaülesanne. Seletuskirjas on kirjas, et rändepoliitika peab tagama keele ja kultuuri säilimise. Kui võtta aluseks 2024. aasta andmed, siis tuli Eestisse 13 826 inimest ja lahkus Eestist 13 278 inimest. Nendest Eesti kodanikke oli 5200. Eeldades seda, et Eesti kodanikud oskavad eesti keelt, mis on tema hinnangul liiga optimistlik, ilmselt nendest pooled ikkagi ei pruugi osata, jääb ca 8600 inimest. Kui võtta siia kõrvale 2024. aasta eesti keele tasemeeksamite statistika, siis A2 tasemeeksami sooritas 1688 inimest, see on kõige nõrgem tase, selle võib tegelikult välja jätta. B1 tasemel sooritas 2277 inimest, B2 tasemel 875, kokku 3000 inimese ringis. Aga meile tuli 8200 mitte eesti keele oskajat Eestisse. Isegi kui panna A2 juurde, siis on ca 4500. Peaaegu kaks korda rohkem tuli riiki eesti keele mitteoskajaid, kui suutsime eesti keele selgeks õpetada. Ta küsis, kas see on see juhitud rändepoliitika, mis tagab eesti keele ja kultuuri säilimise.

Lauri Läänemets vastas, et see muidugi nii ei ole, et selle eelnõuga standardeid ja ootuseid alla viiakse. Mis puudutab tööjõu loogikat, siis ikkagi tahaks, et Eestisse tuleks helgemad pead, mitte lihtsama töö tegijad. See põhimõte siin ei muutu, vaid lihtsalt pannakse filtrid peale, et vähendada seda olukorda, kus keegi, keda me ei soovi, siia tuleks. Selle eelnõuga tehakse lihtsamaks siinset asjaajamise protsessi. Ta ütles, et J. Valge arvutusprotsessi oli keeruline jälgida, aga põhimõtteliselt arvas ta, et seda vaidlustama ei pea, ta sai aru, mis selle küsimuse mõte oli. Ta vastas, et lõpuks ongi see ka parlamendi arutelu koht, mitte ainult valitsuse. Eesti keele ja kultuuri säilimise küsimuse osas on üks pool see, kui paljud inimesed eesti keelt räägivad, kui palju nad seda kultuuri omaks peavad ja edasi kannavad. Teine pool on see, et Eesti riik peab olemas olema. Seda balansi peab mõlemas kohas hoidma. Eesti riigi olemasolu sõltub lõpuks inimeste kaitsetahtest, inimeste toimetulekust ja see sõltub teistpidi ka sellest, kuidas majandusel läheb. Küsimuse püstituse ja murega ta nõustus.

Eduard Odinets märkis, et näeb J. Valge jutus loogikaviga selles, et ei saa võrrelda eelmisel aastal sisse tulnud inimesi ja eelmisel aastal eksami sooritanud inimesi, need ei ole kindlasti samad inimesed. Aga ilmselt see mure on arusaadav. Ta küsis muudatuse kohta, millega karmistatakse püsivalt elama asumiseks tähtajalise elamisloa andmise tingimusi. Kui siiamaani nendel inimestel ei olnud kohustust läbida kohanemisprogrammi ja sooritada eesti keele eksam A2 tasemel, siis nüüd viiakse see sisse. Ta proovis seda teekonda nende inimeste puhul kaardistada. Esiteks, need, kes tulevad siia D-viisiga või muul alusel õppima, töötama, perekonna ühendamise teel, siis neile neid nõudeid ei ole. Nemad elavad siin kolm aastat viie järjestikuse aasta jooksul ja siis tekib neil õigus taotleda tähtajalist elamisluba püsivalt Eestisse elama asumiseks. Sellisel juhul peavad nad sooritama A2 tasemel keeleeksami ja läbima kohanemisprogrammi, mille käigus nad õpivadki A2 taset. Kui neil ei ole paberit, et tõendada A2 taset, siis neile sellel alusel tähtajalist elamisluba ei anta ning nad peavad Eestist lahkuma. Aga kui see on tehtud, siis nad elavad veel mingi aja siin ja siis tekib õigus saada pikaajalise elaniku elamisluba. Selleks peavad nad tegema juba B1 eksami. Ta küsis, kas see teekond oli ta peas õigesti konstrueeritud või oli midagi valesti.

Janek Mägi vastas, et teekond oli väga õige, üks väike nüanss oli sees, mida täpsustaks. Kui inimene tuleb siia tööle või õppima ning kui ta õpib jätkuvalt edasi, siis võib ta taotleda endale ka järgmise elamisloa õppimiseks, ta ei pea minema püsivalt Eestisse elama asumiseks elamisloa peale. Täna sel päeval oli see üks elamisloa liik, mida väärkasutati just sellepärast, et inimene tuli siia tööle, töötas viis aastat ära, pikendada enam ei saanud, kuna siis tuli keelenõue ja ta valis hoopis elamisloa püsivalt Eestisse elama asumiseks, kus keelenõuet ei olnud. Eelnõuga lahendatakse see probleem ära, et seda protsessi ei väärkasutataks.

Evelin Poolamets küsis, kuna Eesti ei ole ammu enam tubli digiriik, siis kas meil on üldse digitaalne võimekus seda ühte akent valmis teha, et kõiki toiminguid oleks võimalik selles ulatuses teha. Ta lausus, et päris uus asi on kohanemisprogramm, see toob omavalitsustele nähtavasti kohustusi juurde. Ta palus selgitada, mida see kohanemisprogramm endast kujutab ja rääkida ka digivõimekusest.

Lauri Läänemets vastas, et digivõimekuse suudame ära teha, see ei ole probleem. See on see põhjus, miks X-tee sees on, lõpuks on võimalik teisest andmebaasist neid andmeid pärida ning need saavad kõik ühte kohta kokku joosta. Taolisi süsteemi muudatusi Siseministeeriumi haldusalas teeb Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus (SMIT) igapäevaselt, kõik PPA andmebaasid liigituvad sarnaste tegevuste hulka.

Janek Mägi lisas, et kohanemisprogramm on tegelikult juba pika ajalooga, ligikaudu kümmekond aastat. See on mõeldud kõikidele välismaalastele, kes tulevad Eestisse. Kohanemisprogrammi sisuks on see, et õpetatakse, kuidas Eestis elatakse, mis väärtused Eestil on, milline on Eesti õiguskord, kuidas Eesti elu toimub digitaalses maailmas ja tavamaailmas ning lisaks on selles A1 keeleõppeprogramm. Kõik välismaalased, kes tulevad Eestisse, suunatakse kohanemisprogrammi.

Lauri Laats sõnas, et ettevõtte osas tekib uus nõue, et ettevõttel peab vähemalt 12 kuud olema tegevusluba. Ta uuris, kas siin on ajaloost halvad näited, kus on seda olukorda ära kasutatud. Renditööjõu osas mõnikord kasutatakse sellist jokk-skeemi, kus Lätist või Leedust tellitakse renditööjõud läbi ettevõtte, mis on registreeritud vastavates riikides. Teenust osutatakse, töö käib, aga maksud laekuvad nendesse riikidesse, kus antud ettevõtte on registreeritud. Ta küsis, kas selles osas peaksime ka kuidagi olukorra ära reguleerima või mis on ministeeriumi nägemus.

Janek Mägi vastas, et 12 kuu nõue on väga levinud skeem. Lisaks sellele, et selleläbi on võimalik anda elamisluba ja tuua inimesed Euroopa Liitu, on siin ka teine pool, kelleks on kannatajad ehk need töötajad, kes tuuakse siia, kes teevad siin kuu aega tööd ja siis ettevõtte pakitakse kokku ning inimesed jäävad ilma tööta riigi kaela. Ta ütles, et nemad on tööandjatega väga laialdaselt suhelnud ja selline lähenemine puhastaks tänapäeva turgu, välitööjõu toomine ei saa olla äriplaan. Renditööjõu osas vastas ta, et see on Euroopa Liidu poolt reguleeritud ja välismaalaste seadusega sellist teemat reguleerida kahjuks ei saa.

Eva Lillemäe lisas, et igapäevane koostöö lähiriikidega operatiivtasandil toimib. Kui nähakse selliseid väärkasutuskeemide massilisi juhtumeid, siis reageeritakse koostöös partnerriikidega. Teine meede, mis ei ole küll selle eelnõu osa, aga on juba varem rakendanud, on migratsiooni järelevalve andmekogu, mis oluliselt võimaldab tõhustada

igapäevast rändekontrolli, mis nüüd selle eelnõuga laieneb veelgi, kuna need andmed jõuavad paremini eelkontrolli raames asutustesse kohale.

Jaak Valge lausus, et igaüks võib isiklikult veenduda, et eesti keele kasutusala on kitsenenud alates 2017. aastast, igaüks võib vaadata järgi OECD ja Maailmapanga andmeid tootlikkuse kohta. Eesti jääb üha rohkem maha Leedust ja ka Lätist. Majandusteadlased ütlevad, et selle üheks põhjuseks on odava tööjõu sissevool ja majandusstruktuuri kohanemine sellega. 2024. aastal oli immigratsioon veel eelmiste aastatega võrreldes pisut väiksemgi. Keeleõppe ja immigratsiooni proportsioon on samasugune olnud. Umbes 2-3 korda vähem õpitakse keelt selgeks, kui on immigratsioon, see on olnud 2017. aastast niimoodi. Ta ütles, et juhul, kui see eelnõu sellisena edasi läheb, paluks ta siseministril ja ministeeriumi ametnikel maha võtta seletuskirjast see tekst, et rändepoliitika peab tagama eesti keele ja kultuuri säilimise.

Lauri Läänemets vastas, et see eesmärk on päris õige, et peab tagama säilimise. Riigikogul on võimalik arutada seda küsimust.

Eduard Odinets sõnas, et eelnõus on päris huvitavaid fakte ja muudatusi, mis täidavad õiguslikke lünki, mille puhul oli ta üllatunud, et kas tõesti on nii. Üks nendest muudatustest on seoses nende lastega, kes sünnivad siin seaduslikult viibivate vanemate perre. Probleem on selles, et mis staatuse saavad need lapsed. Nüüd seda reguleeritakse ja nähakse ette, et nad saavad sama staatuse, mis vanematel. Ta küsis, kas see käib ema või isa järgi ning uuris, kuidas siimaani nende lastega käituti, kui alles nüüd see regulatsioon sisse viiakse. Teine muudatus puudutab seda, et ebaseaduslikult Eestis viibivatel isikutel tekib põhjendatud juhul võimalus taotleda viisat Eestis, ei pea ilmtingimata välja minema ja siis välisesinduses taotlema. Ta palus tuua paar näidet, mis on need põhjendatud juhud.

Eva Lillemäe vastas, et mis puudutab Eestis sündinud lapsi, siis on teadlikult kasutatud sõnastust „vanem“, et mitte diskrimineerida, kuivõrd peremudeleid võib olla erinevaid. Nad üritasid luua paindlikku sõnastust, mis toimiks erinevatel juhtumitel. Mis puudutab ebaseaduslikult siin viibivaid isikuid ja nende võimalusi taotleda pikaajalist viisat kehtivusega kuni üks aasta Eestis olles, siis täna nad taotlesid elamisluba, mis on oluliselt pikema staatusega luba. Nüüd likvideeritakse õiguslünk, et nad saaksid endale vastava viibimisaluse, kuivõrd nende viibimise aeg võib olla lühem, näiteks mõni nädal või kuu, nad ei vajagi siin pikemat staatust. Praktilised kaasused on näiteks sportlased, kes on siin treeninglaagris paar kuud.

Evelin Poolamets ütles, et elamislubade ja töölubade register asendatakse sõnadega elamislubade ja elamisõiguse andmekogu. Samas näiteks eelnõu § 1 punkti 65 puhul justkui jääb see töölubade ja elamislubade register veel eraldi alles. Ta küsis, kuidas see tehniliselt hakkab eksisteerima seaduses.

Eva Lillemäe vastas, et tööloamenetlust kui sellist enam ei ole. Küll aga on kehtivasse õigusesse jäänud see terminoloogia registri nimesse sisse. Selle muudatusega üritavad nad luua selgust, et inimesed tänaval saaksid aru, et tegelikult töödeldakse selles registris elamislubade ja elamisõiguste andmeid. Elamisluba on selline luba, mis antakse kolmanda riigi kodanikule ja elamisõigus on selline luba, mis antakse Euroopa Liidu kodaniku ja tema perekonnaliikmele. Mõlemaid neid andmeid töödeldakse samas registris.

Helir-Valdor Seeder sõnas, et see, et seadust nõudlikumaks tehakse, on tema arvates õige suund ja seda tuleb kindlasti tervitada, aga tema hinnangul on see ebapiisav. Kommentaariks J. Valge palvele seletuskirja muuta ütles ta, et seletuskirja muutmisi on tulnud korduvalt ette erinevates valdkondades, alates riigieelarve seadusest ja lõpetades teiste eelnõudega. Mõnikord on parandatud faktivigu, aga mõnikord sisulisi hinnanguid. Ta ütles, et sai juba vastuse sellele, et renditöötajatele kahjuks need nõuded sellisel kujul ei laiene. Peame arvestama, et kogu see hulk jääb ikkagi tugevdatud kontrollist väljaspoole ja sinna meie käed ei ulatu. Lisaks, keeleoskus on seotud ka informuimi olekuga ja julgeolekuga. See olukord ei lähe meil mitte paremaks, vaid läheb halvemaks. Kui hakkame eestikeelsele haridusele üle minema, siis võib-olla tulevikus läheb midagi paremaks. Kui aga vaadata teeninduskultuuri ja kõike muud, siis asi on läinud halvemaks. Ta uuris, kas selles kontekstis on valitsusel plaanis lõpuks jõuda selleni, et platvormi töötajatele kehtestatakse eesti keele nõuded, see nõudlikkus on osa Eesti riigi julgeolekust. Ta sõnas, et tema jaoks oli üllatus, et siamaani aktsepteerime venekeelseid avaldusi ja neid menetleme. Nüüd on suur saavutus, et venekeelseid avaldusi enam ei menetleta. Ta küsis, mida see siis tähendab, mis keeles need hakkavad olema, kas eesti keeles, inglise keeles või veel mingites keeltes. Lisaks, kuna tegemist on julgeoleku tugevdamise eesmärgiga nende meetmete rakendamisel, siis kas on lõpuks plaanis ka Narvas kontrolljoon sulgeda.

Lauri Läänemets vastas, et keeleseaduse muudatustega tegeldakse praegu, mis sinna täpselt tuleb, ei oska ta öelda. Vene keelt ei ole põhjust hoida, kuna vajadust selle järgi ei ole, jääb inglise ja eesti keel. Mis puudutab kontrolljoont või piiri, siis iga kord küsiks ta vastu küsimuse, et millist probleemi lahendada hakatakse. Üks on see, et tõesti Lõuna-Eestis on Setomaa kultuuri osa surnuaed, mis asub teisel pool piiri, inimeste jaoks väga oluline. Teine asi on see, et meie liitlaste suhtlus oma saatkondadega Venemaal, Moskvas käib enamasti üle Eesti piiri. Kolmas asi, meil ei ole teadmist, miks meil Eesti piiri peal ränderünnet täna ei ole, aga on üks arusaamine, et kui sulgeda lõplikult kauba liikumine, siis pole ka ühtegi põhjust, miks seda ränderünnet mitte korraldada. Peame aru saama, et ränderünde hind ühiskonnale on väga suur. Poola näitel sellise intensiivsusega ränderünne läks Poolale maksma 500 miljonit eurot aastas. Eestis on see kindlasti üle 100 miljoni. See tähendab seda, et peaksime umbes 500 politseiametnikku samal päeval juurde palkama, viima Kaitseliidu piirile, viima kohtusüsteemist inimesi. See tähendaks seda, et tavaliste menetlustega PPA enam ei tegeleks. Kogu riigisisene toimimine läheks väga aeglaseks. Lõppkokkuvõttes tähendaks see riigieelarvest ka väga olulist osa. Valitsusel on olemas kokkulepe, mismoodi käitatakse, kui on erinevaid intsidente ja mis loogikatega piir suletakse. Otseselt see, et keegi saab üle käia riigi julgeolekut riigi eksisteerimise mõttes ei ohusta. Soomes pandi piiripunktid kinni sellepärast, et Soome seadusandlus oli teistsugune. Nende seaduseseaduses ei olnud *push-back* võimalust olemas. Meil on see olemas. Venemaa suunas on Eestil ja Lätil praegu piiripunktid avatud. Teistel neid ei olegi.

Lauri Laats sõnas, et seletuskirjas on kirjas, et meil on suured probleemid konkurentsivõimega, mis puudutab tööjõudu ja seda tööjõudu niisama peale ei tule. Ta küsis, kui vaadata renditööjõu skeemi, mida on laialdaselt kasutatud ja tänu selle seaduse muudatusele tingimused karmistuvad, siis kas on läbi viidud ka analüüs, kas selline renditööjõu levik võiks kasvada. Tänu sellele Eesti riik ei saa makse kätte sellises mahus, nagu ta praegu saab. Eesmärk peaks olema selline, et kõik need inimesed, kes siin maal

töötavad, maksaksid ka makse Eesti riigile. Lisaks uuris ta, kui neid tingimusi karmistada, siis kas Eesti ei kaota atraktiivsust, et üldse siia välistöötajad tuleb.

Janek Mägi vastas, et tänasel päeval renditööjõud ei ole tööjõuturul probleem number üks. See on küll olemas, seda kasutatakse, aga see sõltub nendest riikidest, kuidas nende majandusel läheb ja kuidas seal hetkel renditööjõu toomine on. Kui nad seda teemat eelnõu raames ette valmistasid, siis tööandjate poolt seda hirmu, et renditööjõud võtab praeguse turu üle, ei ole laual olnud. Kui ka renditöölised on Eestis, siis sellega jätavad nad Eestisse maksujälje oma siinviibimise ja töötamisega. Ta kommenteeris, et selleks, et siia töötamiseks tulla, ei ole reegleid karmimaks tehtud. Küll on need julgeolekumeetmed, mis aeglustavad nende menetlust, kes on teeninud välisriigi relvajõududes või töötanud julgeolekuteenistuses. Keelenõue tuleb elamisloa pikendamisel. Tööle asumise puhul see atraktiivsust ei vähenda. Pigem peaks minema see protsess kiiremaks ja lihtsamaks, mis võiks luua ka Eestis sellise kuvandi, et siin on lihtne asju ajada, siia on parem tulla.

Helir-Valdor Seeder küsis, kui palju on meil renditööjõudu aastas ning palus kommenteerida, mida tähendas see, et see sõltub pigem rohkem teiste riikide majanduse arengust, mitte meist.

Janek Mägi vastas, et kui majanduskeskkond on ühtlase palgatasemega ja selle töö eest makstakse sarnaselt, siis renditööjõu liigutamist ei ole riikide vahel mõtet teha, see ei anna renditöövahendajale suurt kasumit. Kui näiteks Poola õigus võimaldab täna luua firma ja võtta kohe suurel hulgal renditööjõudu, suunata nad Eestisse kiiresti tööle, siis neile mitte palka maksta, ise ära kaduda, siis see võiks olla see motivatsioon. Aga enamuse riikides ei ole selline asi võimalik.

Eva Lillemäe lisas, et eelmise aasta andmed näitavad, et ligikaudu sadakond on sellist luba väljastatud, kus on renditöö ja asutajaettevõtte on Eestis.

Helir-Valdor Seeder uuris, et töölubasid on küll 100, aga kui palju on neid töötajaid.

Eva Lillemäe vastas, et need ongi isikustatud andmed. Tavaliselt aetakse segamini lähetatud töötamine ja renditööskeemid. Need on eraldi õiguslikud regulatsioonid.

Helir-Valdor Seeder küsis, kui palju on lähetatud töötajaid ja renditöötajaid kokku ning mis erisus neil töötajatel on.

Eva Lillemäe vastas, et suurusjärgud on samad. Ka lähetatud töötajaid ei ole oluliselt rohkem. Valdav osa välistöötajõudu tuleb täna üldreeglite alusel ehk kohaldub palgakriteerium ja ka sisserände piirarv. Renditöö ja lähetatud töötamine on eriskeemid. Renditöö kaasus on selline kaasus, kus tööandjaks on renditöö vahendamise tegelev ettevõtte, kellel on eraldi väljastatud tegevusluba renditöö vahendamiseks. Lähetatud töötamise skeemid on sellised, kus on erinevates liikmesriikides tööline juba töö, aga ta tuleb ajutiselt tegema tööd teise liikmesriiki ja sellisel juhul on kohustus teavitada Tööinspektsiooni, on kohustus teha lühiajalise töötamise registreerimine PPA-s ja ka töötamise registrikanne. Seda proovitakse nüüd lihtsustada, kokkuvõttes peaks tegelikult bürokraatia Eesti riigis selle tulemusena vähenema.

Helir-Valdor Seeder uuris, et lähetatud töötajale ju ei laiene need välismaalaste seaduses sätestatud tingimused, selles mõttes on ta analoogne renditööjõuga.

Eva Lillemäe vastas, et renditöö puhul oleneb sellest, millist välismaalaste seaduses sätestatud skeemi tahab renditöövahendaja kasutada. Kui ta võtab üldtingimustel tavatöötaja, siis ta peab arvestama üldiste reeglitega. Kui ta võtab sellise töötaja, kes on omakorda lähetatud skeemile kohaldatav, siis talle kohalduvad erisused. See sõltub sellest konkreetsest kaasusest, mis selle värbamise ümber toimub. Kui renditöö ettevõtja vahendab sellist töötamisjuhtumit, kus see tööline muu hulgas töötab Poolas, aga tuleb ajutiselt tegema tööd Eestisse, siis ta saab kasutada lähetatud töötaja skeemi. Kui renditööd vahendav ettevõtte vahendab sellist skeemi, et ta leiab selle töötaja kuskilt kolmandast riigist otse, toob siia, siis ka selline skeem on võimalik, aga kohalduvad üldtingimused. Mõlemaid skeeme on suhteliselt vähe.

Helir-Valdor Seeder küsis, kas tõesti nii lähetatud töötajaid kui renditööjõudu on Eestis keskel läbi 200 juhtumit.

Eva Lillemäe vastas, et eelmise aasta statistika kohaselt jah.

Hendrik Johannes Terras tänas külalisi ettekannete ja selgituste eest. Ta tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 28.01.2025 (konsensus: Ants Frosch, Karmen Joller, Kalle Laanet, Lauri Laats, Eduard Odinets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Hendrik Johannes Terras, Jaak Valge).

1.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 6: Karmen Joller, Kalle Laanet, Eduard Odinets, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Hendrik Johannes Terras; vastu 1: Jaak Valge; erapooletuid 1: Lauri Laats; ei hääletanud 3: Ants Frosch, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder).

1.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni liige Eduard Odinets (konsensus: Ants Frosch, Karmen Joller, Kalle Laanet, Lauri Laats, Eduard Odinets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Hendrik Johannes Terras, Jaak Valge).

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele on eelnõule muudatusettepanekute esitamise tähtaeg 10 tööpäeva.

2. Õiguskantsleri ettepanek viia 14.07.2024 jõustunud elektriturseaduse § 59¹ lõike 2 punkt 8 kooskõlla põhiseadusega

Hendrik Johannes Terras tutvustas kutsutud külalisi. Ta andis sõna õiguskantsler Ülle Madisele.

Ülle Madise sõnas, et laias laastus on teema sama, mis oli eelmisel istungil, ehk Eesti ettevõtluskeskkond, selle stabiilsus ja selle mõju investeerimiskindlusele. Taastuvenergia toetus mõeldi välja selleks, et julgustada ettevõtjaid tegema investeeringuid, mida nad võib-olla muidu ei teeks. Ta märkis, et antud hetkel räägitakse Iru elektrijaamast. Toona anti 12-aastane lubadus, et ettevõtja, kes alustab näiteks prügist elektrienergia tootmist, saab oma äriplaanis arvestada sellega, et talle makstakse taastuvenergia toetust 12 aastat. Toetust

rahastatakse taastuvenergia tasu kaudu, mis tähendab, et seda maksab lõpptarbija, ehk inimene, tööstus või kes iganes. Olemuselt on sellise toetuse puhul tegemist riigiabiiga Euroopa Liidu õiguse mõttes. Antud juhul Euroopa Liidult riigiabi luba Iru elektrijaama jaoks on olemas. Iru elektrijaam pidi taastuvenergia toetust saama 2025. aasta juulikuuni. Nende ametkonna hinnangul riik otsustas ettevõtjale antud sõna murda ja lõpetas toetuse maksmise enne tähtaega. Ta sõnas, et nägi paberitest, et kahju on umbkaudu 2,8 miljonit eurot. Tõsi on see, et Euroopa Liidu 2018. aasta direktiiv keelab prügi põletamise ja sellel teel elektri tootmise, kui jäätmete taaskasutamise eesmärgid on täitmata. Siin on ilmselt vaidluse koht, kus ministerium on olnud teisel seisukohal. Seega ongi see Riigikogu otsustada, mis teed minna. Nende hinnangul kaitseb see direktiiv ühtlasi õiguspärasest ootust. Direktiiv ütleb, et taastuvenergia toetusega prügist elektri tootmine ei peaks toetust saama tulevaste ettevõtjate puhul juhul, kui eesmärgid võtta sorteeritud jäätmed kasutusele, neid taaskasutada muul viisil, on veel täitmata. Nende hinnangul kaitseb Euroopa Liidu õigus ettevõtjate õiguspärasest ootust. Iru elektrijaamale võetud toetuse tingimustes ei olnud ette nähtud, et riik võib sõna murda ning nad mingitel põhjustel ikkagi toetusest ilma jätta.

Ta lausus, et nende hinnangul on seadusemuudatuse tekst see, mida nad on vaidlustanud, ka segane. Põhimõtteliselt justkui saaks seda rakendada ka põhiseaduspäraselt, aga kõikidest menetlusmaterjalidest nähtub, nad küsisid ka Kliimaministeriumilt järele ning said ametliku vastuse, et Iru elektrijaamalt kavatakse enne tähtaega see toetus ära võtta ehk sõna murda. Nende hinnangul on tegemist põhiseadusevastase normiga, mis ühtlasi annab Eesti ettevõtjatele ja kõikidele, kes siia investeerida kavatsevad, signaali, et ettevõtluskeskkond siin ei ole eriti kindel. Nüüd on lubatud seda, et juhul kui peaks selguma, et 2025. aastal on taaskasutuse eesmärk täidetud ja see selgub aastal 2026, kui Keskkonnaagentuur avaldab ülevaate, siis makstakse toetus tagantjärele välja. Nipp on selles, et jõustus uus meetodika, mille alusel me oleme taaskasutamise eesmärgist väga kaugel. See tähendab, et tagajärg on see, et ettevõtja jääb talle tähtajaliselt väga kindlalt lubatud toetusest ikkagi ilma. Samal ajal ei saa Iru elektrijaam teha mitte midagi, et inimesed sordiksid jäätmeid paremini ja rohkem ning et oleks rohkem ja paremaid võimalusi neid jäätmeid taaskasutada. Õiguskantsler leidis, et eelkirjeldatud olukord kahjustab Eesti ettevõtlikliimat. Konkreetset vastuolu näevad nad põhiseaduse §-ga 10, mis on õiguskindluse põhimõte, mis hõlmab nii õiguspärase ootuse kaitset kui õigusselgust, nende arvates on mõlemaga probleem ja §-ga 31, mis kaitseb ettevõtlusvabadust. Kui Riigikogu peaks otsustama seda ettepanekut toetada, siis üks võimalus on täpsustada normis, et neid piiranguid, mis puudutavad jäätmete taaskasutusse võtmise sihttasemeid, arvestatakse tulevaste toetuste puhul, aga see toetus, mis on juba tähtajalisena välja lubatud, et see makstakse selle tähtajani välja.

Hendrik Johannes Terras tänas õiguskantslerit. Ta andis sõna Kliimaministeriumi esindajatele.

Rein Vaks sõnas, et kui nemad selle seaduse muudatusega Riigikokku tulid, tegid nad põhjaliku ettevalmistuse Euroopa Komisjoni suunas. Uuriti, mis on selle direktiivi taust, miks see selline on, kas on erandeid, kuna meil on enda taastuvenergia toetuste skeem, mille eesmärk on tagada, et neil oleks investeerimiskindlus, võimalikult palju taastuvenergiat ja sellega kaasneb võimalikult soodne elektri hind tarbijatele. Komisjoni vastustest selgus, et see säte, mille Kliimaministerium välja töötas just sellisena nagu ta Riigikokku jõudis, on komisjoni hinnangul direktiiviga absoluutses kooskõlas. Erandit jäätmepõletusele direktiivi artikkel 6 ei anna. Selle teadmisega läksid nad ka Enefit Greeni juurde, kes samamoodi mõtleb nendega kaasa ja püüdis aru saada, mis oleksid alternatiivsed lahendused. Nad mõtlesid koos need variandid läbi, ei leidnud lahendust. Selle tulemusel jõutigi sellise sättega Riigikokku.

Hans Markus Kalmer jätkas, et Euroopa Komisjon on öelnud, et tuleb vaadata artiklit 6, kus õiguspärase ootuse viide on olemas eraldiseisvalt artiklist 3, kust tuleneb toetuse maksmise keeld, kui jäätmete sihtmäärad pole täidetud. Komisjon on selgitanud, et sellisel juhul Iru

elektrijaam toetust ei tohiks saada. Samas mida komisjon on tänaseks meile väljendanud ja millest tulenevalt on nende ettepanek olnud viia elektrituruseadus põhiseadusega kooskõlla, on lisada peagi Riigikogus menetluses olevale eelnõule muudatusettepanek rakendussätte näol, mis annaks Irule võimaluse toetust saada. Üheks põhjuseks on õiguskantsleri kirjas välja toodud selgitused, millega nad nõustuvad, aga ka Euroopa Komisjoni selgitus selles osas, et kuivõrd rikkumist saab täheldada küllaltki väikse perioodi jooksul, siis tõenäoliselt vaataksid nad sellest selles aspektis mööda, kuid möönavad siiski, et lõpliku tõlgenduse sellele küsimusele, kuidas artiklit 3 antud juhul Eesti puhul käsitlema peaks, annab Euroopa Liidu Kohus.

Hendrik Johannes Terras tänas selgituste eest. Ta küsis, kui räägime poole aastast toetuse väljamaksmisest, siis mis on see summa.

Hans Markus Kalmer vastas, et Iru elektrijaamal oli võimalik saada toetust kuni selle aasta 2. juulini ja poole aasta toetus on 2,6 miljonit eurot.

Evelin Poolamets küsis, kui me ei tee nii, nagu Euroopa Liidu direktiiv ette näeb, siis kui suure trahvi võime me saada.

Hans Markus Kalmer vastas, et Euroopa Komisjon pole veel välja öelnud, milline saaks olema selle tulemus, Euroopa Liidu Kohus on see, kes teeb selle otsuse.

Ülle Madise lisas, et ei ole kindel, et keegi seda üleüldse vaidlustaks, kuna nende ametkond loeb direktiivist siiski välja ka õiguspärase ootuse kaitse. Mitte kuidagi ei ole võimalik väita, et see, et Eesti põhiseaduse kohaselt makstakse lubatud tähtaja lõpuni toetus välja, takistab või demotiveerib neid, kes tahaksid investeerida taaskasutust võimaldavatesse tehastesse. Mitmest on ka meedias juttu olnud. Need ei ole mitte kuidagi seotud. Iru elektrijaam ei saa mitte midagi teha selleks, et prügi paremini sortitaks.

Rein Vaks sõnas, et selle direktiivi sätte mõte on selles, et sundida liikmesriike jätmete taaskasutusele võtmist propageerima. Praegu räägime poole aastast perioodist, mil seda toetust oleks võimalik välja maksta. Nende hinnangul see pool aastat jätmete ringlusesse võttu oluliselt ei parandaks, olukorda ei muudaks. Seda aspekti peab kindlasti silmas pidama.

Eduard Odinets ütles, et tema saab aru, et direktiiv ei luba toetust anda teatud tingimustel. Ta uuris, kas toetuse andmine tähendab esialgset otsust toetust üldse hakata maksma või tähendab see väljamakse hetke. Tema jaoks on need kaks erinevat asja. Kui direktiiv keelab toetuse andmist, siis see jõustus pärast seda, kui toetust juba anti.

Rein Vaks vastas, et seda küsimust nad täpsustasid ka Euroopa Komisjoniga, et kas see puudutab tulevikus loodavaid toetuskeeme või ka toetuskeeme, mille varasem otsus on tehtud, Iru puhul pea 12 aastat tagasi. Komisjoni vastus oli selge, et see puudutab ka toetusi, mille puhul on toetuse maksmise otsus langetatud varem.

Ülle Madise kommenteeris, et nemad loeksid direktiivist välja, et õiguspärasest ootust lubab see direktiiv kaitsta. Eesti peab siin lähtuma oma põhiseadusest. Kui see asi peaks Euroopa Liidu Kohtusse jõudma, siis lootis ta väga, et jätkub jaksu Eesti põhiseaduse kehtimine ka sisulistele argumentidele tuginedes ära kaitsta. Ta sõnas, et tõsi on see, et Euroopa Liidu õigus on sõnastatud nii segaselt, et siin ei aita ka kõige parem tehisintellekt aru saada, mida silmas peeti. Seal on kirjas, et kui ei olnud algusest peale toetuskavas tingimusi, mis lubaks niisuguse asjaga arvestada, siis ei pea ära võtma.

Hans Markus Kalmer nõustus õiguskantsleriga, et direktiivi artikkel 6 räägib õiguspärasest ootusest. Kuna asjad olid ka neile esmapilgul arusaamatud, siis sai Euroopa Komisjoniga täpsustatud, kuidas seda tuleks vaadata koosmõjus artikliga 3 ja sealt tulenevalt tekkis nende

esialgne elektrituruseaduse vastava sätte väljatöötamisplaan ja kava.

Ago Pelisaar lisas, et Euroopa Komisjon kiitis ise 12 aastat tagasi selle riigiabi heaks. Natukene on sõnumid komisjonist vastuolulised. See, mis Euroopa Liidu õigusest tuleneb, on üks asi, aga teine asi on see, mis tuleneb meie põhiseadusest, eelkõige peame me sellest lähtuma.

Kalle Laanet ütles, kui 12 aastat tagasi tehti see otsus ja nüüd 11,5 aasta pealt öeldakse, et see enam ei sobi, siis on see ebaloogiline. Ta küsis, mis on täpselt õiguskantsleri soovitus, kas teha muudatusettepanek või peab alkatama seaduse muutmise.

Ülle Madise vastas, et ametlik ettepanek on viia seadus põhiseadusega kooskõlla ja juhul, kui Riigikogu otsustab seda toetada, siis teeb juhatus ülesandeks tõenäoliselt majanduskomisjonile probleem lahendada. Ta uskus, et probleemi saab lahendada ka vastava sätte lisamisega menetluses olevasse eelnõusse, aga võib alati ka algatada eraldi eelnõu.

Rein Vaks sõnas, et nemad on praktilise poole üle vaadanud, et mida on võimalik selle sättega teha. Neil on üks ettepanek majas liikumas, on ametnike poolt ette valmistatud ja soovivad sellega järgmise nädala jooksul ka ministri juurde jõuda. Siis selgub, kas Kliimaministeerium saadab selle sätte välja sellisena või mitte. Plaan on teha muudatus seaduseelnõus 555 SE, mis on elektrituruseadus. Selle raames, vähemalt ametlikul tasandil, soovivad nad selle olukorra lahendada.

Helir-Valdor Seeder küsis, kas taolises olukorras on praegu lisaks Iru elektrijaamale veel teisigi või on see hetkel üksikjuhtum.

Hans Markus Kalmer vastas, et Iru on praegu ainuke, keda see säte puudutab.

Timo Suslov sõnas, et tema arusaamist mööda siin väga suurt tüli ei ole. Ka Kliimaministeerium nõustub selle muudatuse tegemisega, et see pool aastat elatakse üle. Probleemiks on see, et oleme eesmärkidest tegelikult väga kaugel. Lisaks, sinna jaama ei lähe kõik prügi, vaid sinna läheb see olme, mida ei ole kuskile panna. Teine variant on see, et see maetakse maha. Täna head lahendust olmeprügile ei olegi.

Helir-Valdor Seeder küsis, kas jätkuvalt tuuakse prügi väljastpoolt, mida Iru põletatakse või piirduakse oma prügiga. Ta uuris, kas oleme jätkuvalt Euroopa prügimägi.

Rein Vaks vastas, et Euroopa prügimägi me ei ole. Kui Enefit Greenil on soodsam kasutada kütust, mille põletamise eest kuskil peale makstakse, siis seda tehakse, aga see sõltub hetkeolukorrast. Täna Kliimaministeerium seda kuidagi ei juhi.

Helir-Valdor Seeder uuris, kas ei ole nii, et Kliimaministeerium määrab mingid kogused ja annab load prügi sissetoomiseks.

Rein Vaks nõustus, aga ütles, et see ei ole nii, et nemad ütlevad, et nüüd on vaja Hollandist prügi või kuskilt mujalt. Load ja bürokratia on Kliimaministeeriumi haldusalas, aga see, mida seal konkreetselt põletatakse, on enda otsustada.

Hendrik Johannes Terras tänas külalisi arutelu eest. Ta tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

2.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni esimees Hendrik Johannes Terras (konsensus: Ants Frosch, Karmen Joller, Kalle Laanet, Eduard Odinets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Timo Suslov, Hendrik Johannes Terras).

2.2. Toetada ettepanekut (poolt 5: Karmen Joller, Kalle Laanet, Eduard Odinets, Timo Suslov, Hendrik Johannes Terras; vastu 1: Evelin Poolamets; ei hääletanud 2: Ants Frosch, Helir-Valdor Seeder; erapooletuid 0).

3. Eesti Viipekeele Seltsi algatatud kollektiivne pöördumine „Eesti viipekeele päev lipupäevaks!“

Hendrik Johannes Terras tutvustas kutsutud külalisi. Ta tutvustas pöördumise sisu ja sõnas, et tänavu tähistatakse 1. märtsil juba 17. korda eesti viipekeele päeva. 1. märtsil 2007. aastal tunnustati eesti viipekeelt Eesti Vabariigi keeleseaduses iseseisva keelena. Seadus ütleb, et iga muu keel peale eesti keele ja eesti viipekeele on võõrkeel. Eestis kasutab eesti viipekeelt regulaarselt 4500 inimest, kuid keeleoskajate arv suureneb igal aastal. 14. märtsil tähistatav emakeelepäev on lipupäev, kuid 1. märtsil tähistatav eesti viipekeele päev ei ole. On oluline, et tähtpäevad saaksid kalendrisse kirja ja väärikalt tähistatud. Tähtpäevad aitavad meil võtta aja maha ning mõtestada ja tuletada meelde, miks on oluline õppida ja osata nii eesti keelt kui ka eesti viipekeelt ning mida me saaksime oma keelte hoidmiseks ja püsijäämiseks veel ära teha. Meie mõlemad keeled toetavad meid igapäevaelus ning aitavad meil endist ja ka üksteisest paremini aru saada. Eesti viipekeele päeval toimub mitmeid vahvaid tegevusi, kuid kõige oodatum on ilmselt Eesti Viipekeele Seltsi loodud e-viipeütlus, mis toimub sel aastal 3. märtsil. Eesti viipekeel on osa meist kõigist. Meil kõigil on vaja seda väikest armast poolõde, Saame esimeseks riigiks maailmas, kes väärtustab võrdselt mõlemat oma keelt. H. J. Terras andis sõna Eesti Viipekeele Seltsi esindajale.

Jari Pärigma sõnas, et soovib lisaks esimehe poolt öeldule veidi avada ka eesti viipekeele tausta. Selleks valmis ta ette ka [teemakohalise esitluse](#). Lisaks eesti keelele on olemas ka eesti viipekeel, mis ei ole kuidagi eesti keelega seotud. Sageli on väärarusaam, et see on eesti keele nähtavaks tegemise vorm, aga tegemist on täiesti iseseisva Eestis tekkinud ja arenenud keelega, millel on oma grammatika, oma viipevara ning mis on tekkinud ja arenenud Eestis. Kahjuks on siia maani eesti viipekeel tähelepanuta jäänud, mistõttu saigi see ettepanek tehtud. Põhiseaduse preambulas on välja toodud, et tahame hoida ja edendada eesti keelt, eesti rahvust, eesti kultuuri. Eesti keel on oluline, see on ka nende jaoks esimesel kohal, aga ta uuris, kus saaks ära märgitud see, et tahame hoida ka eesti viipekeelt, mis samamoodi on tekkinud ja arenenud siin ja mis on ühe eestlaste grupi esimene keel. Võib-olla lipupäev oleks see, mis selle natukene fookusesse tooks ja aitaks toetada seda, et ka eesti viipekeel on meie keel.

Ta jätkas, et teadlikkus eesti viipekeelest on täna üsna madal. See mõjutab neid lapsi, kes sünnivad kurdina. Öeldakse, et neid püütakse kuidagi kuuljaks teha, aga oluline on see, et ka nemad saaksid kohe viipekeelele ligipääsu, et nad saaksid kohe hakata rääkima ja suhtlema eesti viipekeeles. Kui laps kohe ligipääsu eesti viipekeelele ei saa, siis tal tekib ka arengus mahajäämus. See on väga oluline selleks, et kurdid saaksid ka hiljem igapäevaelus ja ühiskondlikus elus paremini hakkama. Nad ei taha, et kuulev maailm neid selles mõttes alla suruks, et kurte kuidagi üritaks kuuljaks teha. Neil on olemas vahend, millega nad saavad samamoodi areneda ja suhelda nagu kuuljad. 1880. aasta Milaano kongressil öeldi, et kõik kurdid tuleb õpetada suuliselt rääkima, aga hiljem kurtide hariduskonverents lausa vabandas, öeldes, et nad on võtnud vale seisukoha, see tegelikult hävitab kurtide kogukonna, kurtide keele ja kurtide kultuuri. Selleks, et kurdid saaksid täisväärtuslikult areneda, on neil vaja ligipääsu oma keelele. Täna kirjutab Kultuuriministeerium oma kodulehel, et eesti viipekeel

on kuulmispuudega inimese abivahend. See ei ole kuulmispuudega inimese abivahend, see on tema igapäevane emakeel, mida ta Eestis kasutab. Ta tahaks, et ka põhiseadus ja teised seadused selle välja tooks.

Eesti viipekeeles ei suhtle ainult kurtid, vaid suhtlevad ka kuuljad, kes on kurtide peredes sündinud ja kasvanud, lisaks veel need, kes on õppinud eesti viipekeelt, need, kes oma töös eesti viipekeelt kasutavad. Ettepaneku eesti viipekeele päev lipupäevaks teha tehti selleks, et see saaks rohkem tähelepanu, et inimesed näeksid oma igapäevases elus, et eesti viipekeel on ka olemas. See on juba aastaid kurtide kogukonna identiteedile ja psühholoogiale mõjunud, et arvatakse, et viipekeel ei ole täisväärtuslik ning pigem kuuljate ees ei viipelegi. Mõni aeg tagasi istus ta oma vennaga koos bussis ja rääkis viipekeeles. Ta vend ütles talle, et ärme bussis viipele. Ta märkis, et ikka veel on tunda alaväärsuskompleksi, sest kuulev maailm ei pea viipekeelt täisväärtuslikuks keeleks. Ta sõnas, et kui nemad ise ei tõsta selle väärtust ega ürita sellele tähelepanu tõmmata, siis kuidas ja kes seda veel teeb. Kui eesti viipekeelepäev saaks lipupäevaks, oleks kurtide kogukonnale see mõju selline, et nad saaksid järjest rohkem iseseisvaks, nende kohta teadlikkus tõuseks ja seda rohkem oleksid nad ühiskonda integreeritud.

Eduard Odinets lausus, et kuna ta on ise seotud Tallinna Ülikooli keeleteadustega, siis on ta märganud, et J. Pärigma on lingvistika doktorantuuris. Ta palus seda paari lausega kommenteerida, kuna leidis, et see väga suur saavutus ka eesti keeleteaduses. Ta lisas, et 14. märts ei ole ju eesti keele päev, vaid see on emakeelepäev. Ta uuris, kuigi seda on seostatud alati eesti keelega, siis kas see võiks katta ka eesti viipekeele kui emakeelepäeva tähistamise või on see ikkagi niivõrd kinnistunud meie peades, et 14. märts on eesti keele päev.

Jari Pärigma vastas, et astus sisse keeleteaduste doktorantuuri ning saab lõpuks uurida oma emakeelt. Praegu uurib ta eesti viipekeele küsilause struktuuri ja grammatikat. Ta sõnas, et ajaloos esmakordselt sai eesti viipekeelne kurt lingvistika doktorantuuri eesti viipekeelt uurima, seega on ta ka ise väga põnevil. Praegu tegutseb uurimisgrupp mitmes valdkonnas: sotsiolingvistika, rakenduslingvistika ja keelevahendid. Lisaks nendele valdkondadele teeb tema ka oma doktoritööd. See kindlasti aitab väärtustada eesti viipekeelt. Ta märkis, et emakeelepäev 14. märts on aga paljuski seotud Kristjan Jaak Petersoniga ja tema panusega eesti keele arengusse, see ei ole kuidagi eesti viipekeelega seotud. Emakeelepäeva saamislugu ei ole seotud eesti viipekeelega. Vastuseks küsimusele, kas 14. märts võiks katta ka eesti viipekeele kui emakeelepäeva tähistamise sõnas ta, et see on üks variant mida võiks kaaluda, peasi, et eesti viipekeel oleks märgatud.

Eduard Odinets lausus, et meil on võimalik ka riiklikult, näiteks Kultuuriministeeriumi ja Haridus- ja Teadusministeeriumi tasandil mõnel aastal teha avalikkuses selgitustööd, et selle aasta emakeelepäeval keskendutakse eesti viipekeelele ja läbi selle propageerida rohkem eesti viipekeelt ning tuua esile inimesi, kes panustavad sellesse valdkonda. Ühiskondlikku tähelepanu on võimalik saavutada ka teistsuguste vahenditega kui lipupäev.

Jari Pärigma nõustus eelkõnelejaga. Ta märkis, et nende eesmärk ei ole see, et ainuke lahendus oleks lipupäev. Nende eesmärk on teadlikkuse tõstmine eesti viipekeelest kui iseseisvast keelest ja ta oli nõus erinevate lahendustega. Nende jaoks oli oluline, et eesti viipekeel saaks laiapõhjaliselt fookusesse.

Hendrik Johannes Terras tänas külalist ettekande ja arutelu eest. Ta lisas, et tänasel istungil komisjon seisukohta ei kujunda, komisjon jätkab teema arutelu. Komisjon arutas 2024. aasta oktoobris pühade ja tähtpäevade seaduse ning Eesti lipu seaduse muutmiseks tulnud pöördumisi. Komisjon leidis, seadusemuudatuse tegemiseks tuleks hinnata komplekselt kogu riigipühade, riiklike tähtpäevade ja lipupäevade loetelu. Komisjon otsustas tellida õigus- ja analüüsiosakonnalt analüüsi tervikliku pildi saamiseks. See analüüs on nüüd valminud. Komisjon kavandab pühade ja tähtpäevade seaduse ning Eesti lipu seaduse muutmise kohta arutelu, kus komisjon arutab pöördumises tehtud ettepanekut koos teise komisjonile tulnud ettepanekutega.

Eduard Odinets kommenteeris, et põhiseaduskomisjon võiks omalt poolt juhtida Kultuuriministeeriumi tähelepanu sellele temaatikale, näiteks saata neile protokoll ja esitluse. Samuti võiks pöörduda Riigikogu kultuurikomisjoni poole, et ka nemad võtaksid selle teema päevakorda. Kutsuksid istungile Kultuuriministeeriumi ja Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad, viiplejate esindajad ning arutaks seda teemalt laiemalt, et kuidas saavutada eesmärged, mille tõttu on see pöördumine tulnud. Võib-olla on rohkem neid võimalusi ja kultuurikomisjon on sobivam koht selleks aruteluks kui põhiseaduskomisjon.

Hendrik Johannes Terras nõustus, et see on hea ettepanek, Kultuuriministeeriumile ja kultuurikomisjonile on võimalik saata sellesisuline kiri. Põhiseaduskomisjon arutab seda pöördumist koos teiste riigipühade muutmise ettepanekutega.

4. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Hendrik Johannes Terras
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Stella Rõbakov
protokollija